

مجموعه مقالات بازخوانی
میراث ابوالفضل قاضی
در حقوق اساسی

www.ketab.ir

به کوشش

دکتر سیدناصر سلطانی
عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

سلطانی، سیدناصر، ۱۳۵۵.
مجموعه مقالات بازخوانی میراث ابوالفضل قاضی در حقوق اساسی/

به کوشش: دکتر سیدناصر سلطانی

تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۴۰۰.

ص. ۲۷۲

ISBN 978-964-325-615-9

فیبا

کتابنامه

قاضی، ابوالفضل، ۱۳۱۰-۱۳۷۷ -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

حقوق اساسی -- ایران -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

Constitutional law - Iran - Addresses, essays, lectures

KMHY۰۶۴/۵۱۳۶۸

۳۴۲/۵۵۰۲۳

۸۵۳۸۶۴۵

سرشناسه:

عنوان قراردادی:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست‌نویسی:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیوبی:

شماره کتاب‌شناسی ملی:

مجموعه مقالات بازخوانی

میراث ابوالفضل قاضی

در حقوق اساسی

به کوشش: دکتر سیدناصر سلطانی

ناشر: شرکت سهامی انتشار

چاپ اول: ۱۴۰۰

چاپخانه حیدری: ۵۰۰ نسخه

۸۵۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شماره ۹۲

کدپستی: ۱۱۴۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۳۹۷۸۸۶۸

WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com

فروشگاه شماره ۱: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نیش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴

فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۷
۱) نقدی بر میراث دکتر ابوالفضل قاضی.....	۱۳
فردین مرادفانی	
۲) بررسی انتقادی نگاه قاضی به نظام‌های انتخاباتی.....	۴۳
آیت مولانی / نصرت‌الله نبیل‌رمیمی	
۳) تأثیر ترجمه آثار موریس دوورژه بر نظریه حقوق اساسی ایران.....	۷۱
سید ناصر سلطانی	
۴) عصاره تاریخ حقوق اساسی؛ رهاورد مقدمه آثار علمی دکتر قاضی.....	۹۱
محمدهوادمسینی	
۵) واکاوی جایگاه آزادی در منظومه فکری ابوالفضل قاضی؛ مقیم ملک نهادگرایی.....	۱۰۹
شهریار نبوی / محمد یوسف زاده / عارف متمدی	
۶) مفهوم قانون اساسی در اندیشه سید ابوالفضل قاضی شریعت‌پناهی.....	۱۲۹
مسعود ابراهیمی / احمد پور شعبانعلی	
۷) نقش نهاد برتر در وضعیت استثنایی؛ از قانون محوری تا حاکم محوری.....	۱۴۵
مسین رحمت الهی / سمانه تقی‌زاده / مدیحه داودی / امسان آقا محمدآقای	
۸) روایت دکتر قاضی از طبقه بندی علامه طباطبایی در باب انواع حکومت.....	۱۷۳
زهرامیرزایی	
۹) نمایندگی؛ کارکرد موجه اما مفقود در برپایی مجلس دوم (نقدی بر نحوه ورود مرحوم دکتر قاضی)	۱۸۵
سیده زهرا سعید	
۱۰) قاضی و پیش‌نویس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....	۱۹۷
سید امین ورعی	
۱۱) مبانی حقوق عمومی فرانسه و آثار آن بر اندیشه‌های مرحوم قاضی.....	۲۲۷
امیر نصیمی / سید مسین هاشمی	
۱۲) قانون اساسی شایسته در اندیشه سید ابوالفضل قاضی شریعت‌پناهی.....	۲۵۱
احمد پور شعبانعلی / مسعود ابراهیمی	

پیشگفتار

سید ابوالفضل قاضی شریعت پناهی مهم‌ترین استاد حقوق اساسی، دست کم تا یک دهه پس از انقلاب اسلامی بوده است. این اوصاف را از این حیث به او نسبت می‌دهیم که آثاری از خود بر جای گذاشت که تا سال‌ها مرجع و منبع درس‌های حقوق اساسی در دانشکده‌های حقوق ایران بوده است. بیش از دو دهه است که او روی در نقاب خاک کشیده، اما آثارش هم چنان محل مراجعه حقوقدانان و خاصه حقوقدانان حقوق عمومی است. او استاد حوزه‌ای بود که درباره قانون اساسی و مسائل خصلت‌ها حول آن بحث و گفتگو می‌شود؛ اما ابوالفضل قاضی، دست کم در آثار نوشته‌اش، بیشتر درباره کلیات حقوق اساسی قلم زد و علاقه‌ای به بحث درباره مسائل و دشواری‌های حقوق اساسی ایران نشان نداد. این همه بیش از چهار دهه است که تاثیر و نفوذ راهی که او در پیش گرفت و همتی که در نوشتن اثر مهمی مانند «حقوق اساسی و نهادهای سیاسی» به کار بست، پیش چشم حقوقدانان حقوق اساسی ایران بوده و نفس‌های بعدی این صنف به اثر او نظر داشته‌اند و حتی می‌توان گفت در درون یا در اطراف همان راه گام زده‌اند و تاکنون کسی در بیرون جریانی که او نمایندگی می‌کرد نتوانسته اثر مهم‌تری عرضه کند.

بحث درباره حقوق اساسی مشروطه سلطنتی و جمهوری اسلامی گویی به یکسان در او شوقی بر نمی‌انگیخت و به همین دلیل درباره هیچ یک، جز گذرا و در حاشیه، بحث نکرده است. هر چند او مدت کوتاهی در کابینه شریف امامی وزیر علوم بود و در اعتراض به هجوم نظامیان به دانشگاه از سمت خود استعفا کرد و این میزان مشارکت و حضور در امور سیاسی و اجتماعی متکی بر توانایی‌هایی بوده است و نشان می‌دهد چنانچه ابوالفضل قاضی در این حوزه‌ها مطالبی می‌نوشت مانند دیگر نوشته‌هایش محل رجوع می‌بود؛ خاصه این که این مقدار نزدیکی به مناصب و مقامات احتمالاً به او اطلاعاتی بیشتر از همکاران دانشگاهی‌اش می‌داد - که از این

در کلیات حقوق اساسی بیندیشند و با بازخوانی میراث ابوالفضل قاضی در حقوق اساسی به تولد چنان آثاری در کلیات حقوق اساسی در ایران مدد رسانند.

در چنین شرایطی فکر بازخوانی میراث ابوالفضل قاضی شکل گرفت تا در یک گردهمایی از یک سو یادبود و بزرگداشت یکی از استادان حقوق اساسی ایران را برگزار کنیم و از سوی دیگر این محفل گفتگو فرصتی برای بازبینی و بررسی کوشش‌ها و دستاوردهای او در حقوق اساسی باشد. با برگزاری این گردهمایی کوشش می‌کنیم تا زمینه گفتگو و نقد و بررسی آثار او را فراهم کنیم. توجه به آثار یکی از مهم‌ترین استادان حقوق اساسی ایران از این رو لازم است که روایت او از حقوق اساسی همچنان روایت غالب و مسلط در مبنای حقوق اساسی است و از این رو لازم است نظریه حقوق اساسی در ایران با باریک بینی در آثار ابوالفضل قاضی خود را برای تدارک نظریه‌ای برای حقوق اساسی آماده کند و این مهم جز با نقد و بررسی کوشش‌های پیشینیان میسر نخواهد بود.

ابوالفضل قاضی در مقایسه با هم‌تایان خود برتری‌هایی داشت که به او امکان می‌داد تا در حرفه خود بیشتر بدرخشد. او دستی در فرهنگ و ادب داشت و اهل نوشتن و ترجمه بود و در حوزه‌های غیر از حقوق مانند ادبیات و شعر نیز قلم می‌زد؛ آثاری مانند: در پیشگاه حقیقت، داستان‌های ایرانی «آورده‌اند که»، «تصحیح و کوشش»، در پیشگاه حقیقت (ترجمه)، حقیقت به نخی بند بود (ترجمه رمان حقوق جهانی)، و... از آن جمله‌اند. هم چنین اشعاری که او گاه در مدح و ذم برخی از استادان دانشکده حقوق گفته بود نیز گویای ذوق و قریحه‌اش بود؛ خاصه شعری که به مناسبت بازگشت استاد ناصر کاتوزیان به دانشکده حقوق سرود و گویا به قیمت از دست رفتن فرصت مطالعاتی او تمام شد.

او دو کتاب از موریس دورژه، یکی از استادان علوم سیاسی و حقوق اساسی فرانسه، ترجمه کرد:

۱. جامعه‌شناسی سیاسی

۲. اصول علم سیاست (بهترین ترجمه سال).

ترجمه این آثار از چنین نویسنده‌ای به نوعی مشرب و منظر حقوق اساسی قاضی را آشکار می‌کند و راه او در حقوق اساسی را، تا حدود زیادی، توضیح می‌دهد. با تأمل در این آثار می‌توان دریافت که وی در حقوق اساسی به چه منابع و دیدگاه‌هایی توجه داشته و از چه آبشخورهایی سیراب شده و از چه کشتزارهایی خوشه چینی کرده است.